

Mälestuskivi tõi kohale kadunud sugulased

Teisipäeval avati Põlula kooli juures mälestuskivi kindralmajor August Traksmaale.

Kadri Haavajõe

kadri.haavajoe@virumaateataja.ee

Põlula kooli kauaaegne direktor, praegune koolimuuseumi hing Ilmar Järg ütles, et tegu on tema elu ühe parima päevaga.

Nimelt on ta aastaid otsinud Traksmaa sugulasi, kes nüüd tulid kohale Virumaa Teatajas ilmunud teate peale. “Ma olen aastaid kõik arhiivid läbi käinud ja pole neid leidnud. Täna juhatus nii, et nad tulid ise,” rõõmustas ta.

Ilmar Järgi sõnul on plaan avada selline mälestuskivi Põlulast pärit eesti sõjamehele mõttest olnud juba 2002. aastast.

“Tänu Rägavere valla toetusel sai see tehtud.” Kivi, kuhu mälestustahvel seati, on pärit lähedal asuvalt põllult.

27. augustil 1893. aastal Rägavere vallas Põlula mõisa kupa-

ja pojana ilmale tulnud Traksmaa sünnikohta ei ole Ilmar Järgil seni õnnestunud määrata, kuid Viru-Jaagupi kirikuraamatute järgi ristiti August Traksmaa Põlula mõisavalitseja majas.

“Võib arvata, et kohas, kus praegu on kivi, sai pisipoeg nimeks August,” lausus Järg. Tema sõnul on tagasihoidlik mälestusmärk sünnivallas kingitus mehele, kelle hauda me ei tea.

Vabadussõtta läks Traksmaa Järgi sõnul alamkaptenina, oli V jalaväerügemendi ja hiljem II pataljoni ülem Viru rindel. Ta oli ka Tapal paiknenud soomusrongide diviisi ülem ning oma teenistuse lõpetas kindralmajorina.

Traksmaa oli tunnustatud diplomaat: 1936-1937 oli ta Eesti suursaadik Moskvas ja kohtus isiklikult näiteks Jossif Staliniga. Lisaks kirjutas ta ajalooraamatuid, sinna hulka kuu-

lub ka “Eesti Vabadussõda 1918-1920”, mida on nimetatud eesti sõjaajaloolise uurimistöö tähtsuseks. Traksmaa arreteeriti 14. juunil 1941. aastal ning ta suri 16. juunil 1942 Sverdlovski vanglas.

August Traksmaad on autastatud I liigi III järgu ning II liigi III järgu Vabadusristiga, mis on mälestuskivil ka ära märgitud.

Kivi avamisele oli saabunud kümme Traksmaa sugulast, nende hulgas August Traksmaa ristitütar Agnes Kose ning Tõnis

Kose ja Lembit Esperk, kellele Traksmaa oli vanaonu.

“Kaks nädalat enne tema äraviimist sõitsin Tallinnasse ja olime koos,” meenutas Agnes Kose viimast kohtumist oma ristiisaga. Toona oli Traksmaa teda kallistanud ja ise öelnud: “Ega me, ristitütar, enam ei näe.”

Sugulased, kes olid ajalehe-

Ilmar Järg andis kivi avamisel ülevaate August Traksmaa elust ja teenistuskäigust.

Meelis Meilbaur

teate peale sattunud juhuslikult, oleks hea meelega ettevõtmist toetanud ning tundsid heameelt, et Ilmar Järg on tegele- nud nende jaoks väga olulise inimese mälestuse jäädvustami-

sega. Omastel on säilinud ka Traksmaa kirjutatud raamatu originaal ja fotosid.

Põlula kooli direktor Priit Freienthal nentis, et paraku on August Traksmaa jäänud teeni-

matult tähelepanuta ja tema- st palju ei teata. Sestap toimub 23. veebruaril Põlulas õpilaste aja- lookonverents, mille teema on “August Traksmaa ja miks me teda austame”.